

Zagreb in Slovenci

drugi dopolnjen in posodobljen natis

Zagreb i Slovenci

drugo dopunjeno i osuvremenjeno izdanje

22.3.2020, ob 6:24 uri

**DOVOLJ JE BILO 10 SEKUND IN NIČ VEČ NI
TAKO, KOT JE BILO...**

**Ni več isto naše življenje, niti stavbe, niti delovni čas,
vse je treba preveriti!**

22.3.2020. u 6:24 sati

**DOVOLJNO JE BILO 10 SEKUNDI I NIŠTA VIŠE
NIJE KAO ŠTO JE BILO...**

**Niti su isti naši životi, ni zgrade, niti radno vrijeme,
sve treba provjeriti!**

Kako uporabljati ta vodič?

V uvodnem poglavju se boste v grobih obrisih seznanili z Zagrebom.

Obdelane teme, ljudje in znamenitosti so s številkami označeni na zemljevidu Zagreba.

Številke so postavljene po zamišljeni poti, če prihajate v Zagreb prek mejnega prehoda Obrežje. Seveda pa boste sami izbrali, kaj želite videti in po kakšnem vrstnem redu.

Kjerkoli je mogoče, je ob besedilu tudi ilustracija ali fotografija. Imena umetnikov in drugih ustvarjalcev so natisnjena v debelejšem tisku.

1. Samobor	str. 8
2. Zagrebčanka	str. 12
3. Hotel Panorama	str. 12
4. Park Kralja Petra Krešimira	str. 13
5. Cerkev sv. Marije Lurdske	str. 14
6. Zrinjevac	str. 16
7. Strossmayerjeva galerija starih mojstrov	str. 18
8. Moderna galerija	str. 20
9. Hrvaško narodno gledališče	str. 23
10. Slovenski dom Zagreb	str. 25
11. Muzej za umetnost in obrt	str. 32
12. Zagrebška katedrala	str. 34
13. Stanko Vraz	str. 38
14. Muzej mesta Zagreb	str. 41
15. Cerkev sv. Katarine	str. 44
16. Karmeličanski samostan Matere Božje Remetske	str. 49
17. Sljemenska kapelica	str. 51
18. Puntijarka	str. 51

Kako se koristiti ovim vodičem?

Uvodno poglavlje vas u kratkim crtama upoznaje sa Zagrebom.

Obrađene teme, ljudi i znamenitosti označeni su brojevima na karti Zagreba.

Brojevi su složeni prema nekoj zamišljenoj ruti za putnika koji dolazi u Zagreb preko graničnog prijelaza Bregana. Dakako, odabir što želite vidjeti i kojim redoslijedom, ipak prepuštamo vama.

Gdje god je to bilo moguće uz tekst ćete naći ilustraciju ili fotografiju. Imena umjetnika i drugih stvaralaca otisnuta su podebljanim slovima.

1. Samobor	str. 8
2. Zagrepčanka	str. 12
3. Hotel Panorama	str. 12
4. Park Kralja Petra Krešimira	str. 13
5. Crkva sv. Marije Lurdske	str. 14
6. Zrinjevac	str. 16
7. Strossmayerova galerija starih majstora	str. 18
8. Moderna galerija	str. 20
9. Hrvatsko narodno kazalište	str. 23
10. Slovenski dom Zagreb	str. 25
11. Muzej za umjetnost i obrt	str. 32
12. Zagrebačka katedrala	str. 34
13. Stanko Vraz	str. 38
14. Muzej grada Zagreba	str. 41
15. Crkva svete Katarine	str. 44
16. Karmeličanski samostan Majke Božje Remetske	str. 49
17. Sljemenska kapelica	str. 51
18. Puntijarka	str. 51

Spoštovani bralec, spoštovana bralka,

dobrodošli v Zagreb, milijonsko mesto izjemnih lepot in mnogih zanimivosti. Mi meščani Zagreba, po poreklu Slovenci, smo ponosni na naše mesto in to je eden izmed vzrokov, da smo se odločili natisniti to knjižico. Turiste in vse, ki vas to zanima, smo želeli opozoriti vsaj na nekatere naše sonarodnjake, ki so tukaj živeli in ustvarjali ter s svojim kulturnim, umetniškim ali znanstvenim delovanjem prispevali svoj delež k videzu in duhu tega mesta in njegove okolice. To je še en dokaz neločljivih vezi in sobivanja dveh narodov, ki pripadata istemu, srednjeevropskemu kulturnemu krogu.

Knjižica vas popelje od starega mesta Samobor prek zagrebškega Donjega grada, Remeta in Gornjega grada do Sljemena, kjer lahko z Vidikovca ob lepem vremenu uživate ob pogledu na naše mesto.

Člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb in člani Slovenskega doma Zagreb vam želijo prijetno bivanje v našem mestu. Ne pozabite nas obiskati v našem drugem domu, v Slovenskem domu Zagreb, na Masarykovi 13, če bi si radi malce spočili ali želeli popiti kavico.

Zagreb je staro srednjeevropsko mesto, nastalo iz dveh srednjeveških naselij na sosednjih gričih: Kaptola, ki je leta 1094 postal škofija, in Gradca, ki mu je kralj Bela IV. leta 1242 podelili Zlato bulo in ga razglasil za svobodno kraljevsko mesto, v znamenje zahvale meščanom za pomoč v obrambi pred Tatari.

V času turških vpadov v Evropo je bil Zagreb pomembna obmejna utrdba. XVII. in XVIII. stoletje sta minili v znamenju baročne obnove mesta. Vanj se priseljujejo premožne plemiške družine, visoki cerkveni dostojanstveniki in bogati trgovci iz vse Evrope. Gradijo se razkošne palače, cerkve, odpirajo bolnišnice in šole. Mesto vse bolj postaja upravno, gospodarsko in kulturno središče Hrvaške. Leta 1850 je bila izpeljana administrativna združitev Kaptola, Gradca in okoliških naselij v enotno mesto, kar je še pospešilo njegov razvoj.

Zagreb je leta 1880 prizadel rušilni potres, po katerem so obnovili in modernizirali mnoga poslopja in četrti. V XIX. stoletju se naglo povečuje število prebivalcev, medtem ko XX. stoletje prinaša duh secesije, razvoj in širitev mesta na območja ob Savi in na južnem bregu reke.

Po popisu prebivalstva iz leta 2011 je na območju Zagreba na 650 km² živel 790.017 prebivalcev. Med njimi je bilo 41.550 pripadnikov ene izmed 22-ih narodnih manjšin, ki prispevajo k bogastvu in raznolikosti mestnega življenja. Po tem popisu je v Zagrebu 2.132 Slovencev ali 0,27 % vseh prebivalcev mesta. Na Hrvaškem pa živi 10.517 Slovencev.

Današnji Zagreb je univerzitetno mesto z množico kulturnih ustanov. Kljub naglemu gospodarskemu in prometnemu razvoju je ohranil svojo posebno lepoto in ozračje sproščenosti ter ostal mesto po meri človeka.

Poštovani čitatelju!

Dobrodošli u grad Zagreb, milijunski grad nesvakidašnje ljepote i prepun zanimljivosti. Mi, građani Zagreba, podrijetlom Slovenci, ponosni smo na naš grad i to je jedan od razloga zašto smo odlučili tiskati ovu knjižicu. Željeli smo turistima i svima zainteresiranima ukazati na barem neke naše sunarodnjake koji su ovdje živjeli i stvarali i koji su svojim umjetničkim izričajem doprinijeli izgledu i duhu ovoga grada i njegove okolice. Kao još jedan dokaz neraskidivih veza i suživota dvaju naroda koji pripadaju istom srednjoevropskome kulturnom krugu.

Knjižica će vas povesti od starog grada Samobora, preko zagrebačkog Donjeg grada, Remeta, Gornjeg grada i na kraju do Sljemena gdje se, nakon razgledavanja, možete opustiti na Vidikovcu i za lijepa vremena uživati u očaravajućem pogledu na naš grad.

Članovi Vijeća slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba i članovi Slovenskoga doma Zagreb žele vam ugodne trenutke u našem gradu i ne zaboravite svratiti u naš drugi dom, Slovenski dom Zagreb, u Masarykovu 13, svaki put kad vas zaboje noge ili samo želite popiti kavu.

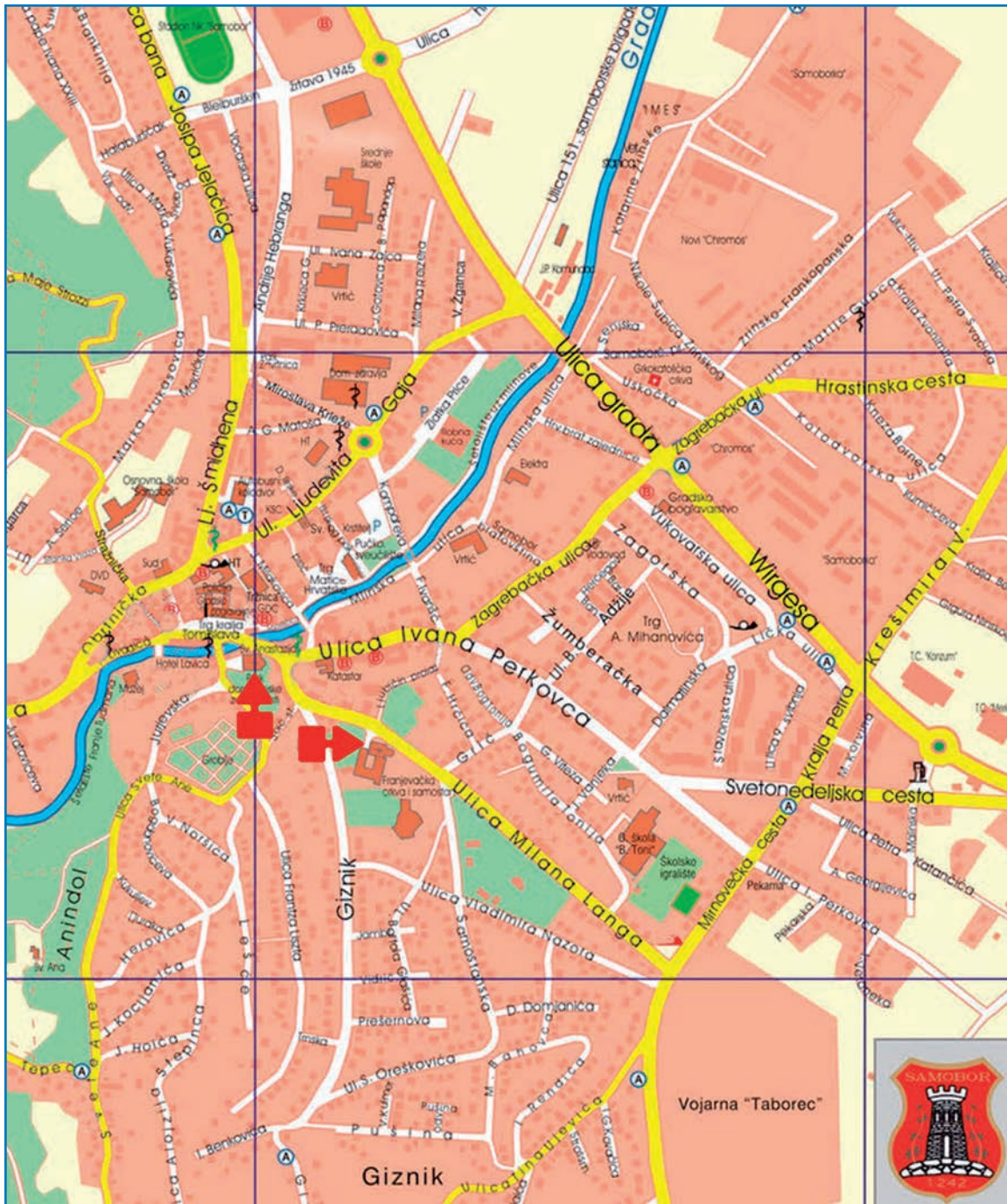
Zagreb, stari srednjoevropski grad, nastao je iz dvaju srednjovjekovnih naselja na dvama susjednim brežuljcima: Kaptola, koji je od 1094. biskupija i Gradeca, kojemu je 1242. kralj Bela IV. dodijelio Zlatnu bulu i proglasio slobodnim kraljevskim gradom, u zahvalu građanima za pomoć koju su mu pružili pred naletom Tatara. Za vrijeme turskih najezda u Europu, Zagreb je važna pogranična utvrda.

Vrijeme XVII. i XVIII. stoljeća obilježeno je baroknom obnovom grada. U grad se doseljavaju imućne plemićke obitelji, crkveni velikodostojnici i bogati trgovci iz cijele Europe. Grade se raskošne palače, crkve, otvaraju se bolnice i škole. Grad se sve više potvrđuje kao upravno, gospodarsko i kulturno središte Hrvatske. Godine 1850. izvršeno je i administrativno ujedinjenje Kaptola, Gradeca i okolnih naselja u jedinstveni grad, što samo pridonosi ubrzanju njegova razvoja.

Zagreb je 1880. godine zadesio razorni potres nakon kojega je pokrenuta obnova i modernizacija mnogih četvrti i građevina. Devetnaesto stoljeće je u znamenju nagloga porasta stanovništva dok XX. u Zagreb donosi duh secesije, razvoj i širenje ravnicom uz i preko rijeke Save.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Zagrebu, koji se prostire na 650 km², živi 790.017 stanovnika, sa 41.550 pripadnika 22 nacionalne manjine koje pridonose bogatstvu i raznolikosti gradskoga života. Slovenaca je u Zagrebu, prema tom popisu, 2.132 ili 0,27 %, dok ih u Hrvatskoj živi 10.517.

Današnji je Zagreb sveučilišni grad s mnoštvom kulturnih institucija, koji je unatoč brzom gospodarskom i prometnom razvitku sačuvao svoju osebnju ljepotu i ugođaj opuštenosti te ostao gradom po mjeri čovjeka.

FRANČIŠKANSKI SAMOSTAN IN CERKEV MARIJINEGA VNEBOVZETJA

Langova 18,
Samobor

Odprto: po dogovoru,
ni uradnega delovnega
časa za obiskovalce,
razen v času svete
maše

FRANJEVAČKI SAMOSTAN I CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Langova 18,
Samobor

otvoreno: prema
dogovoru, nema
službenog radnog
vremena za
posjetitelje, osim u
vrijeme svetih misa

Če ste na poti v bližini Samoborja, se velja vsekakor ustaviti v tem živopisnem mestecu z bogato kulturno dediščino. Mesto je danes tesno povezano z Zagrebom. To je mesto, ki so ga imeli radi mnogi pesniki, kiparji, skladatelji in drugi umetniki.

Na glavnem mestnem trgu, do katerega vodijo vse poti, bo ste naleteli na Cerkev sv. Anastazije, ki jo je gradil mariborski, po nekaterih vi-

rih pa celjski gradbenik italijanskega rodu **Hans d'Alliom**. Gradnja je naročila grofica Auersperg, ki jo je tudi iz svojih sredstev delno financirala. Cerkev je bila zgrađena v letih med 1671 in 1675 po vzoru na jezuitsko cerkev sv. Katarine v Zagrebu.

Še ena zanimivost: ob cerkvi je grob Julijane Cantilly Engler, neuslišane Vrazove ljubavni.

Prolazite li pokraj Samobora, svakako se zaustavite u tom živopisnom gradiću bogate kulturne baštine, danas tijesno povezanim sa Zagrebom. To je grad u koji su se zaljublivali pjesnici, kipari, skladatelji i drugi umjetnici.

Na glavnome gradskom trgu, na koji vode svi putovi, je crkva Sv. Anastazije, koju je izgradio po narudžbi i uz dio vlastitih sredstava grofice Auersperg, mariborski (negdje se spominje i kao celjski) graditelj talijanskoga podrijetla **Hans d'Alliom**. Građena je između 1671. i 1675. po uzoru na isusovačku crkvu sv. Katarine u Zagrebu.

Još jedna zanimljivost: uz crkvu se nalazi grob Julijane Cantilly Engler, neuzvrācene Vrazove ljubavi.

Od velikih del, ki so jih tukaj ustvarili slovenski umetniki, si velja ogledati monumentalno iluzionistično fresko s prikazom Marijinega vnebovzvetja, nastalo leta 1752, ki jo je izdelal **Franc Jelovšek** ter oltarne slike avtorja **Valentina Metzingerja**, nastale med 1734 in 1735. Nahajajo se v baročni

cerkvi Marijinega vnebovz-

tje, v okviru frančiškanskega samostana, zgrađeni med leti 1720 in 1733. Cerkev je zgrađena po vzoru na cerkev sv. Anastazije, v njej pa so bogat in umetniško izjemno pomemben inventar ter številne umetnine.

Ipak, od velikih djela koja su ovdje ostvarili slovenski umjetnici, svakako treba pogledati monumentalnu iluzionističku fresku s prikazom Uznesenja Marijina iz 1752. a koju je izradio **Franc Jelovšek** te oltarne slike autora **Valentina Metzingerja**, nastale između 1734. i 1735. godine. Nalaze se u baroknoj crkvi Uznesenja blažene djevice Marije, smještenoj u kompleksu franjevačkog samostana, građenoj između 1720. i 1733. po uzoru na sv. Anastaziju u kojoj se nalazi bogat i umjetnički izuzetno vrijedan inventar te brojne umjetnine.

Mnoge zagrebske urbanistične rešitve so delo arhitektov slovenskega rodu. Tukaj bomo navedli samo nekatere.

Slavko Jelinek,

(Spodnja Poljskava pri Slovenski Bistrici, 1925 - Zagreb, 2014) je graditelj stanovanjsko-poslovnih stolpnic, hotelov, šol in šolskih poslopij. Sodeloval je pri nastanku Novega Zagreba.

Njegovo najpomembnejše avtorsko delo je poslovna stavba Zagrebčanka na vogalu Savske ceste in Ulice mesta Vukovarja (skupaj z Vinkovičem, 1969, realizacija 1976).

Mnoga zagrebačka arhitektonska rešenja djelo su arhitekata slovenskoga podrijetla. Na ovom mjestu govorimo samo o nekima od njih.

Slavko Jelinek

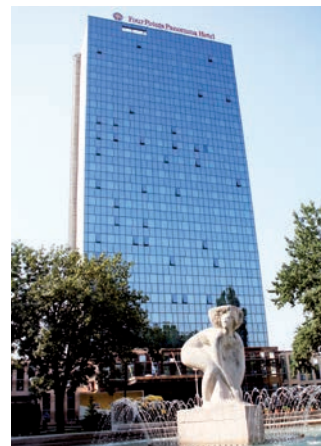
(Spodnja Poljskava kod Slovenske Bistrice, 1925. - Zagreb, 2014.), graditelj je stambeno-poslovnih tornjeva, hotela, škola i školskih objekata. Svojim radom sudjelovao je u nastanku Novog Zagreba.

Autorski najsnažnije djelo ostvario je poslovnom zgradom Zagrebčanka, na uglu Savske ceste i Ulice grada Vukovara (1969. s Vinkovičem, realizacija 1976.).

Med njegovimi projekti velja omeniti tudi Omladinski hotel Sport, ki je pozneje postal Hotel Panorama, pa Four points by Sheraton Panorama hotel, danes Panorama Zagreb Hotel, na Trgu Krešimirja Čosića 9, stanovanjsko-poslovna stolpnica Trešnjevačka ljepotica na Ozaljski cesti (1967-69.), itn.

Valja spomenuti i nekadašnji hotel Sport, kasnije Panorama, pa Four points by Sheraton Panorama hotel, danas Panorama Zagreb hotel na Trgu Krešimirja Čosića 9 (između 1965-68.), pa stambeno-poslovni toranj Trešnjevačka ljepotica u Ozaljskoj ulici (1967-69.) itd.

Eden najbolj znanih krajinskih arhitektov je vsekakor **Ciril Jeglič**, (Sveti križ pri Litiji, 1897 – Radovljica, 1988). V Sloveniji je znan po ureditvi Arboretuma Volčji potok, ki ga je vodil do leta 1957. Najbolj izrazito sled je v Zagrebu pustil z ureditvijo Parka kralja Petra Krešimirja IV. Za časa Kraljevine Jugoslavije je mesto Zagreb objavilo prvi razpis za ureditev parkov in prvo nagrado je dobil projekt Cirila Jegliča, doajena slovenske parkovne arhitekture. Projekt je bil urensničen v letih 1937/38. Ta park je bil leta 2000 razglašen za spomenik parkovne arhitekture. Jeglič je tudi avtor ureditve jugozahodnega dela parka Maksimir in severnega dela Mirogoja.

Za Zagreb in Hrvaško je Jeglič zanimiv tudi po tem, da je leta 1932 ustanovil in vodil vrtnarsko šolo v Božjakovini, kjer je vzgojil prve generacije vrtnarskih mojstrov.

Jedan od najpoznatijih pejzažnih arhitekata svakako je **Ciril Jeglič**, (Sveti Križ kraj Litije 1897 – Radovljica 1988.). U Sloveniji je poznat po uređenju arboretuma Volčji potok, kojeg je vodio do 1957. Svoj najupečatljiviji trag u Zagrebu ostavio je uređenjem Parka kralja Petra Krešimirja IV.

U tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji, grad Zagreb je raspisao prvi natječaj za uređenje parkova, a prvonagrađeni projekt bio je upravo projekt Ćirila Jegliča, doajena slovenske parkovne arhitekture. Projekt je bio realiziran 1937/38. godine. Park je 2000. godine proglašen spomenikom parkovne arhitekture. Jeglič je također autor uređenja jugoistočnog dijela parka Maksimir i sjevernog dijela Mirogoja. Za Zagreb i Hrvatsku Jeglič je zanimljiv i po tome što je 1932. osnovao i vodio Vrtlarsku školu u Božjakovini, odgojivši tako prve generacije vrtlarskih majstora.

Edo Šmidihen (Celje, 1930 - Zagreb, 2015) je doktoriral na zagrebski fakulteti za arhitekturo. Od pomembnejših stvaritev velja omeniti osnovne škole u Trnskom, Zapruđu, naselju Voltino, Matematično gimnazijo (skupaj z R. Nikšićem), oskrbovalni center Trnsko, itd.

Edo Šmidihen (Celje 1930. - Zagreb, 2015.) doktorirao je na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Kao njegova važnija ostvarenja u Zagrebu valja spomenuti osnovne škole u Trnskom, Zapruđu, Voltinom naselju, Matematička gimnazija (zajedno s R. Nikšićem), opskrbni centar Trnsko itd.

Jože Plečnik, slavni slovenski arhitekt (Ljubljana, 1872 – 1957), je zapustil sledi svoje izjemne ustvarjalnosti tudi na Hrvatskem. V Zagrebu je to projekt Cerkve sv. Marije Lurdske v Zvonimirovi ulici. Od Plečnikovega projekta je žal realizirana samo kriptna, zgornji del cerkve pa je bil zgražen po drugih načrtih.

Najpomembniji Plečnikov projekt na Hrvatskem je Cerkev Srca Jezusovega s samostanom v Osijeku. Na žalost, cerkev (temelji,

kripta in sedem metrov visoki zidovi) je bila leta 1948 porušena. Zadnja Plečnikova stvaritev na Hrvatskem je Paviljon na Brionih, letna rezidenca Josipa Broza, iz leta 1956.

Jože Plečnik, slavni slovenski arhitekt (Ljubljana, 1872.-1957.), ostavio je tragove svog izuzetnog stvaralaštva i u Hrvatskoj. U Zagrebu to je projekt crkve sv. Marije Lurdske u Zvonimirovoj ulici. Nažalost, od Plečnikovog projekta realizirana je samo kriptna, a gornji dio crkve izgrađen je prema drugim nacrtima. Njegov najimpresivniji projekt u Hrvatskoj je crkva Srca Isusova sa samostanom u Osijeku. Nažalost, crkva (temelji, kriptna i sedam metara visoki zidovi) je srušena 1948. godine. Plečnikovo posljednje ostvarenje u Hrvatskoj je Paviljon na Brijunima, ljetna rezidencija Josipa Broza iz 1956. godine.

METEOROLOŠKA POSTAJA NA ZRINJEVCU

1. decembar leta 1861 je pomemben datum v zgodovini hrvatske meteorologije. Tege dne je začela delovati Meteorološka postaja na Griču. Pobudo za njeno ustanovitev je dal profesor, znanstvenik in izumitelj iz Celja **Ivan Stožir** (Rožna dolina, 1834 - Zagreb, 1908), ki je bil tudi njen prvi ravnatelj.

Ivana Stožirja je za upravitelja meteorološke postaje Grič imenoval Josip Torbar, upravitelj Velike realke v Zagrebu, kjer so se, natančneje v fizikalnem kabinetu šole, tudi začela prva merjenja. Meritve je Stožir, ki je bil profesor fizike, opravljal ob svojem rednem delu, celih 30 let, od začetka do odhoda v pokoj. Podatke o vremenu merijo na Griču brez presledka, vsak dan, že 150 let in niti v času vojn meritev niso prekinili.

Na Zrinjvcu je bila po njegovim nadzorom leta 1884 postavljena meteorološka postaja, ki prikazuje vremenske podatke v Zagrebu. Postaja je Zagrebčanom takoj prirasla k srcu, prav tako pa tudi šale na njen račun: ker na vseh štirih straneh prikazuje različne podatke o vremenu, si lahko vsak izbere napoved, kakršna mu ustreza.

METEOROLOŠKA POSTAJA NA ZRINJEVCU

Važan datum u povijesti hrvatske meteorologije je 1. prosinca 1861. Na taj dan počela je svojim djelovanjem Meteorološka stanica na Griču čiji je upravitelj kao i inicijator njenog osnivanja, bio **Ivan Stožir**, (Rožna dolina, 1834. - Zagreb, 1908.) profesor, znanstvenik i izumitelj iz Celja.

Ivana Stožira je za upravitelja meteorološke stanice Grič imenovao Josip Torbar, upravitelj Velike realke u Zagrebu, u čijim su prostorima, točnije fizikalnom kabinetu škole i započeta mjerenja. Mjerenja je Stožir od samog početka pa sve do odlaska u mirovinu, punih 30 godina, obavljao uz svoj redoviti posao profesora fizike. Meteorološki podaci s Griča mjere se u proteklih 150 godina svakodnevno, bez prestanka čak i u ratnim vremenima.

Na Zrinjvcu je pod njegovim nadzorom 1884. godine postavljena meteorološka stanica koja prikazuje podatke o vremenu u Zagrebu. Stanica je Zagrepčanima odmah prirasla srcu, kao i šale na njen račun: na sve četiri strane nudi različite podatke o vremenu i svatko može odabrati prognozu koja mu odgovara.

Ali ste vedeli...

...da le redko kdo ve, da je Stožirjevo ime tesno povezano tudi z enim od simbolov Zagreba – gričkim topom. V 19. stoletju so mestni očetje ugotovili, da vsakodnevno naznanjanje poldneva s cerkvenimi zvonovi ni zadostno in dovolj slišno. Zato so Stožirju naročili naj poišče kakšno boljše rešitev. Stožir je stopil v kontakt

s kapetanom 53. polka Đurom Čačkovićem in ga prosil naj pripravi top, ki sta ga potem postavila ob okno stavbe meteorološke postaje. Prvi strel se je slišal natanko opoldne na novo leto 1877. Od takrat je to zagrebška tradicija, ki so jo prekinili samo enkrat, v času prve svetovne vojne. Top je zdaj v stolpu Lotrščak na Griču.

Jeste li znali...

...da malo tko zna da je Stožir tijesno povezan s jednim od simbola Zagreba – gričkim topom. U 19. stoljeću gradski su očevi zaključili kako je svakodnevno označavanje podneva putem crkvenih zvona nedovoljno i pretiho. Zato su Stožiru predložili da pronade neko drugo rješenje. Stožir je stupio u kontakt s kapetanom 53. pukovnije Đurom Čačkovićem te ga zamolio da pripremi top kojega su postavili uz prozor zgrade meteorološke stanice. Prvi pucanj ispaljen je točno u podne prvoga dana 1877. godine. Od tada je to zagrebačka tradicija koju su prekinuli samo jednom, za vrijeme Prvoga svjetskog rata. Danas se top nalazi u kuli Lotrščak na Griču.

HAZU - STROSSMAYERJEVA GALERIJA STARIH MOJSTROV

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11

Odprto: torek od 10.00 do 19.00, sreda–petek od 10.00 do 16.00, sobota–nedjelja od 10.00 do 13.00

Galerija v palači Hrvatske akademije znanosti in umetnosti je dobila ime po njenem ustanovitelju in utemeljitelju, škofu Josipu Juriju Strossmayerju. Škof je vrsto let ustvarjal kolekcijo umetnin, ki jih je sklenil zapustiti hrvaškemu narodu. Zagotovil je gradnjo neorenesančne palače, v kateri bi bile umetnine na ogled javnosti. Galerijo so slovesno odprli leta 1884.

Stalno postavitve Galerije predstavlja 256 del. Celotni inventar, skupaj s posameznimi zbirkami, šteje več kot 4.000 del (slik, skic, grafičnih listov in predmetov uporabne umetnosti).

Od 1688. do 1880., oziroma do velikega potresa, so v zagrebski katedrali, na oltarju Blažene device Marije stale štiri krilne slike, povezane v dva para (Oznanjenje in Prikazanje v hramu ter Marijino Vnebovzetje in Marijin pohod k Elizabeti), delo **Ivana Eisenhorta**, slikarja ki je v Zagreb prišel iz Ljubljane.

Danes so slike razstavljene v galeriji, v predvorju dvoran v drugem nadstropju.

HAZU - STROSSMAYEROVA GALERIJA STARIH MAJSTORA

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11

Otvoreno: utorak od 10.00 do 19.00, srijeda – petak od 10.00 do 16.00, subota – nedjelja od 10.00 do 13.00

Galerija, smještena u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, nosi ime njezina osnivača i utemeljitelja, biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Biskup je niz godina stvarao kolekciju umjetnina koju je odlučio predati hrvatskome narodu. Osigurao je izgradnju neorenesansne palače u kojoj bi se umjetnine mogle primjereno prezentirati javnosti. Galerija je svečano otvorena 1884. godine.

Danas stalni postav Galerije čini 256 djela no cjelokupni inventar, zajedno s pojedinim zbirkama, broji više od 4000 eksponata (slika, skulptura, crteža, grafičkih listova i predmeta primjenjene umjetnosti).

Od 1688. pa do 1880. godine, odnosno do velikog potresa, u zagrebačkoj katedrali na oltaru Blažene djevice Marije, stajale su četiri krilne slike spojene u parovima (Navještenje i Prikazanje u hramu te Uznesenje Bogorodice i Pohod Marijin Elizabeti), djelo **Ivana Eisenhorta**, slikara koji je iz Ljubljane došao u Zagreb.

Danas su izložene u galeriji u predvorju dvorana na drugom katu.

MODERNA GALERIJA

Andrije Hebranga 1

Delovni čas: torek – petek od 11.00 do 19.00

subota – nedelja od 10.00 do 13.00

V okviru stalne postavitve Moderne galerije so slike, skulpture, grafike in skice. Postavitev je zasnovana kot krožni tok, da bi bila dela, ki so kronološko in stilsko povezana, čimbolj dostopna obiskovalcem.

Slovenski umetniki so v tej galeriji opazno zastopani. Naj naštejemo samo nekatere imena:

Mihael Stroy: Ivan Nepomuk Crnković, iz 1839. leta

Portret senatorja Kaviča, iz 1839. leta

Portret Stanka Vraza, iz 1841. leta

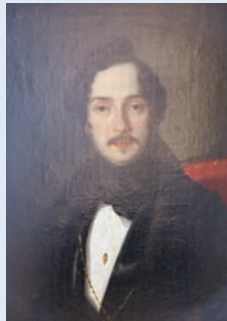
Oton Postružnik: Klek, iz 1929. leta

Glava postriženega fanta, iz 1925. leta

Strohneli panj, iz 1960. leta

Kmetje, iz 1828. leta

Zoran Mušič: Iz Dalmacije, okoli 1936. leta

MODERNA GALERIJA

A.Hebranga 1

Otvoreno: utorak – petak od 11.00 do 19.00

subota – nedelja od 10.00 do 13.00

U okviru stalnog postava Moderne galerije nalaze se slike, skulpture, grafike i crteži. Postav je osmišljen kao kružni tok kako bi djela, koja su kronološki i stilski povezana, posjetiteljima bila što pristupačnija.

Slovenski umjetnici su u ovoj galeriji i te kako zastupljeni. Tu ćete naći da nabrojimo samo neka imena:

Mihael Stroy: Ivan Nepomuk Crnković iz 1839.

Portret senatora Kaviča iz 1839.

Portret Stanka Vraza 1841.

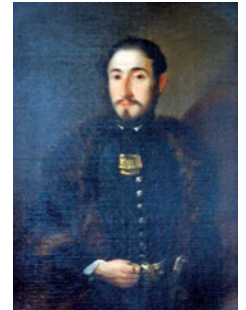
Oton Postružnik: Klek, 1929.

Glava ošišanog dječaka, 1925.

Truli panj, 1960.

Seljaci, 1928.

Zoran Mušič: Iz Dalmacije, oko 1936.

Gabrijel Stupica: Avtoportret s prijateljem, 1941

Oton Gliha: Avtoportret, iz 1953. leta

Verzije Gromača, različna obdobja

Vasilij Josip Jordan: Tihožitje, iz 1969. leta

Zid zaobljub, iz 1970. leta

Ali ste vedeli...

... da je bil ljubljanski slikar Mihael Stroy med bivanjem v Zagrebu (1830-1842) osrednja osebnost v hrvaškem bidermajerskem slikarstvu? Portretiral je vrsto uglednih cerkvenih dostojanstvenikov, plemičev, meščanov, intelektualcev ter bil povezan s pomembnimi osebnostmi ilirskega gibanja in hrvaškega kulturnega in političnega življenja. Znani so njegovi portreti Julijane Gaj, Stanka Vraza in škofa Juraja Haulika.

Gabrijel Stupica: Autoportret s prijateljem, 1941.

Oton Gliha: Autoportret, 1953.

Verzije Gromača iz različnih razdoblja

Vasilij Josip Jordan: Mrtva priroda, 1969.

Zavjetni zid, 1970.

Jeste li znali...

...da je ljubljanski slikar Mihael Stroy, dok je živio u Zagrebu (1830.-1842.), bio središnja ličnost hrvatskog bidermajerskog slikarstva? Portretirao je brojne ugledne crkvene velikodostojnike, plemiče, građane, intelektualce, te bio povezan s istaknutim ličnostima ilirskog pokreta i hrvatskog kulturno-političkoga života. Poznati su njegovi portreti Julijane Gaj, Stanka Vraza i biskupa Jurja Haulika.

HRVAŠKO NARODNO GLEDALIŠĆE

Trg Republike Hrvatske 15 (Blagajna: ponedjeljak–petek od 10.00 do 19.00, sobota od 10.00 do 13.00 in uro in pol pred predstavom, nedjelja uro in pol pred predstavom.)

Krasno, neobaroko poslopje Hrvatskega narodnega gledališča je bilo zgrajeno in slovesno odprto leta 1895, ob navzočnosti cesarja Franca Jožefa I. V tem domu hrvaške gledališke umetnosti istočasno delujejo drama, opera in balet. Tu so se kot umetniki potrjevali mnogi pisci, igralci, režiserji, operni in baletni prvaki, itn. Med njimi tudi številni Slovenci, med katerimi omenjamo zgolj nekatere.

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE

Trg Republike Hrvatske 15 (Blagajna: ponedjeljak – petak od 10.00 do 19.00, subota od 10.00 do 13.00 i sat i pol prije predstave, nedjelja sat i pol prije predstave.)

Krasna, neobarokna zgrada Hrvatskoga narodnog kazališta dovršena je i svečano otvorena 1895. godine uz prisustvo cara Franje Josipa I. U tom domu hrvatske kazališne umjetnosti istovremeno djeluju drama, opera i balet. Tu su se kao umjetnici potvrđivali mnogobrojni pisci, glumci, redatelji, operni i baletni prvaci itd. Među njima i brojni Slovenci od kojih izdvajamo samo neke.

Drama

Vika Podgorska, rojena Hedviga Čus leta 1898 v Bistrici v Rožu na Koroškem, je dramsko šolo obiskovala v Mariboru, kjer je spoznala svojega bodočega soproga Hinka Nučiča, ki ji je dal psevdonim Podgorska. Zagrebškemu občinstvu se je z velikim uspehom predstavila leta 1921. Podgorska in Nučič sta sprejela ponudbo HNK in na zagrebškem odru ostala vse do konca svojih umetniških karier. Od prve premiere v HNK je Podgorska ustvarila več sto različnih vlog. Leta 1961 je dobila nagrado Vladimira Nazorja za življenjsko delo. Umrla je v Mariboru leta 1984, kot spomin na njene zagrebške dni pa stoji v predvorju HNK njen doprni kip.

Vika Podgorska rođena je kao Hedviga Čus 1898. u Bistrici u Rožu u Koruškoj. Dramsku školu pohađala je u Mariboru gdje je upoznala i svoga budućeg supruga Hinka Nučiča, koji joj je dao pseudonim Podgorska. Zagrebačkoj publici predstavila se 1921. s velikim uspjehom. Podgorska i Nučič prihvatili su ponuđeni angažman Kazališta i ostali na zagrebačkoj sceni sve do kraja svojih umjetničkih karijera. Od prve premijere u HNK Podgorska je kreirala nekoliko stotina različitih uloga. Godine 1961. dobila je nagradu Vladimira Nazora za životno djelo. Umrla je 1984. u Mariboru a kao sjećanje na njene zagrebačke dane u predvorju HNK-a stoji njezina bista.

Hinko Nučič, igralac in režiser, organizator in pedagog, je bil rojen leta 1883 v Ljubljani. Z Viko Podgorsko je leta 1921 prišel v Zagreb, kjer je sprejel ponudbo v HNK. V 50-ih letih gledališkega dela je ustvaril ogromen repertoar. Samo v HNK je režiral 74 predstav in odigral več kot 100 vlog. Kot priznani umetnik je ostal zvest slovenskemu rodu. Njegovo ime najdemo med ustanovitelji Slovenskega prosvetnega društva ter Narodne knjižnice in čitalnice v Zagrebu. Umrl je leta 1970 v Zagrebu. Na pročelju Slovenskega doma Zagreb, v Masarykovi ulici 13, je njegova spominska plošča.

Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom Zagreb je najstarejše društvo Slovencev v Evropi, ki nepretrgano deluje že od leta 1929. Društvo je na območju današnje Republike Hrvaške delovalo v štirih državnih tvorbah, od obdobja Kraljevine Jugoslavije do Republike Hrvaške.

Hinko Nučič, glumac i redatelj, organizator i pedagog, rođen je 1883. u Ljubljani. U Zagreb dolazi 1921. zajedno s Vikom Podgorskom, prihvaćajući angažman u HNK-u. U 50 godina kazališnoga djelovanja interpretirao je golem repertoar. Samo u HNK-u režirao je 74 predstave i odigrao više od 100 uloga. Kao priznati umjetnik ostao je vjeran svome slovenskom rodu. Njegovo ime naći ćemo među utemeljiteljima Slovenskoga prosvjetnog društva i Narodne knjižnice i čitaonice u Zagrebu. Umro je 1970. u Zagrebu. Na pročelju Slovenskog doma Zagreb, u Masarykovoju 13, nalazi se njegova spomen-ploča.

Kulturno prosvjetno društvo Slovenski dom Zagreb, najstarije je društvo Slovenaca u Europi koje bez prekida djeluje još od 1929. godine. Društvo je na području današnje Republike Hrvatske djelovalo u četiri državne tvorevine, od razdoblja Kraljevine Jugoslavije do Republike Hrvatske.

Ignacij Borštnik (Cerklje na Gorenjskem, 1858 – Ljubljana, 1919) je bil prvi slovenski poklicni igravec. Po šolanju na Dunaju se je vrnil v Slovenijo, kjer ni mogel najti skupnega jezika s tedanjim slovenskim gledališčem. Na povabilo intendanta HNK Miletića se je l. 1894 z ženo preselil v Zagreb, kjer je ostal do leta 1918. V tem obdobju je odigral 270 najrazličnejših vlog z vseh področij gledališke književnosti. Kot prijatelj Ivana Cankarja je prevedel, režiral in nastopil v glavni vlogi

v Cankarjevi drami Jakob Ruda. To je bilo leta 1900, kar je tudi prva predstava slovenskega dramskega teksta v hrvaškem jeziku. Sodeloval je tudi pri nastajanju prvih hrvaških filmov. V Ljubljano se je vrnil leta 1919 kot član obnovljenega gledališča in kot profesor na novem konservatoriju.

Njemu v čast se v Mariboru vsako leto odvijajo t.i. Borštnikova srečanja, na katerih podeljujejo nagrade najboljšim predstavam, igralcem in režiserjem ter častne nagrade za življenjsko delo – Borštnikov prstan.

Ignacij Borštnik, (Cerklje na Gorenjskem, 1858. – Ljubljana, 1919.), bio je prvi slovenski profesionalni glumac. Nakon školovanja u Beču vratio se u Sloveniju gdje nije mogao naći zajednički jezik s tadašnjim slovenskim glumištem. Na poziv intendanta HNK-a Miletića, 1894. seli sa suprugom u Zagreb gdje ostaje sve do 1918. godine. U tom razdoblju odigrao je 270 najraznovrsnijih uloga iz svih područja kazališne književnosti. Kao prijatelj Ivana Cankara, preveo je, režirao i nastupio u glavnoj ulozi u Cankarevoj drami Jakob Ruda. Bilo je to 1900. godine i obilježena je kao prva izvedba nekog slovenskoga dramskog teksta na hrvatskom jeziku. Sudjelovao je također pri stvaranju prvih hrvatskih filmova. U Ljubljani se vratio 1919. godine kao član obnovljenog kazališta i profesor na novom konzervatoriju.

Njemu u čast, svake se godine u Mariboru održavaju tzv. Borštnikovi susreti, na kojima se dodjeljuju nagrade najboljim kazališnim predstavama, glumcima i redateljima kao i počasnu nagradu za životno djelo – Borštnikov prstan.

Ali ste vedeli...

...da je bio **Josip Bobi Marotti** (Maribor, 1922.–Zagreb, 2011) hrvaški gledališki, televizijski i filmski igravec. Na igralski šoli je diplomirao leta 1943 in takoj zatem postal član partizanske igralske skupine. Po 2. svetovni vojni je bil nekaj let član HNK na Reki, zatem pa v zagreškem HNK-u.

Bil je eden od ustanoviteljev gledališča Gavella v Zagrebu, v katerem je delal vse do upokojitve leta 1981, vendar je bil aktiven tudi po njej. Dvanajst let je igral z igralsko skupino Histrioni v Zagrebu. Ni bil ustvarjalen le v gledališču, ampak je bil zelo dejaven tudi na televiziji, radiu in filmu. Posnel je več kot

100 televizijskih oddaj in 38 filmov. Posebej prepoznaven je postal potem, ko je posojal svoj glas likom v priljubljenih risankah. Od leta 2012 vsak oktober v Histrijskem domu v Zagrebu odzvanja smeh, saj potekajo Bobijevi dnevi smeha, festival komedij velikemu histrionu v čast.

Jeste li znali...

...da je **Josip „Bobi“ Marotti** (Maribor, 1922. – Zagreb, 2011.) bio hrvatski kazališni, televizijski i filmski glumac. Diplomirao je na glumačkoj školi 1943. godine i odmah zatim postao je član partizanske glumačke družine. Nakon 2. svjetskog rata bio je nekoliko godina član HNK u Rijeci, a zatim u zagrebačkom HNK-u. Bio je jedan od osnivača kazališta Gavella u Zagrebu u kojem je radio sve do umirovljenja 1981. godine, no ostao je aktivan i nakon toga. Dvanaest godina glumio je s glumačkom družinom Histrioni u Zagrebu. Nije stvarao samo u kazalištu, nego i na televiziji, radiju i filmu. Snimio je više od 100 TV emisija i 38 filmova. Posebno poznat bio je po posudbi glasa u omiljenim crticićima.

Od 2012. godine nadalje, svake godine u mjesecu listopadu u Histrijskom domu u Zagrebu odzvanja smijeh, jer se održavaju Bobijeve dane smijeha-festival komedija velikom histrionu u čast.

Opera

Josip (Jože) Gostič, rojen v Stari Loki leta 1900, je eden izmed največjih slovenskih opernih pevcev, ljubljenec zagrebskega občinstva in operni prvak zagrebskega HNK od leta 1937. Bil je tudi član Dunajske državne opere, nastopal na največjih svetovnih opernih odrih, kot so milanska Scala, Velika opera v Parizu, Opera v Barceloni, Covent Garden Opera v Londonu, itd. Največji dosežek je Gostič doživel, ko ga je veliki nemški dirigent Clemens Krauss, ki mu je sam Richard Strauss zaupal izbiro najboljših

izvajalcev, izbral za glavno tenorsko vlogo Midasa na prazizvedbi opere Richarda Straussa Ljubezen Danaje, na slovesnih igran v Salzburgu leta 1952.

Gostičev repertoar v njegovi dolgi in sijajni karieri je imponant. V 26-ih letih delovanja v Zagrebški operi je nastopil 970 krat, v Dunajski operi pa 260 krat. Ob močnem in izenačenem glasu neverjetnega razpona in intenzivnosti je bil tudi sijajen igralec.

Umrl je na božič leta 1963 v Ljubljani. Njegovega slovesa se je udeležilo na tisoče njegovih oboževalcev in občudovalcev. Pokopan je v družinski grobnici na Homcu ob cerkvi, v kateri je redno prepeval in molil.

Ob 100. obletnici rojstva so mu v Zagrebu, v Vitezovičevi ulici št. 6, na Gornjem gradu, kjer je živel do smrti, postavili spominsko ploščo.

Od leta 2000 se vsakega marca v Sloveniji in na Hrvaškem v njegov spomin odvijajo Gostičevi dnevi.

Josip (Jože) Gostič, rođen u Staroj Loki 1900. godine, jedan je od najvećih slovenskih opernih pjevača, miljenik zagrebačke publike i operni prvak zagrebačkog HNK-a od 1937. Bio je i član Bečke državne opere, a nastupao je i na najvećim pozornicama

svijeta kao što su milanska Scala, Velika opera u Parizu, Opera u Barceloni, Covent Garden opera u Londonu itd. Svoj najveći trijumf doživio je Gostič kad ga je veliki njemački dirigent Clemens Krauss (kojemu je sam Richard Strauss povjerio izbor najboljih izvođača) izabrao za glavnu tenorsku ulogu Midasa na prazizvedbi opere Ljubav Danaje, Richarda Straussa na svečanim igranama u Salzburgu 1952. godine

Impozantan je Gostičev repertoar u njegovoj dugoj i sjajnoj karijeri. U 26 godina djelovanja u zagrebačkoj Operi nastupio je 970 puta, dok je u Bečkoj državnoj operi nastupio 260 puta. Osim što je posjedovao snažan i ujednačen glas neobičnog intenziteta i raspona, bio je i sjajan glumac.

Umro je na sam Božić 1963. u Ljubljani gdje mu je priređen veličanstven ispraćaj pri kojemu su sudjelovale tisuće njegovih obožavatelja i poštovatelja. Pokopan je u obiteljskoj grobnici u svome Homcu, uz samu crkvu u kojoj je redovito pjevao i molio.

Povodom obilježavanja 100. obljetnice rođenja u Zagrebu je na Gornjem gradu, u Vitezovičevoj ulici 6, postavljena spomen ploča na zgradi u kojoj je živio sve do svoje smrti.

Od 2000. godine, svake se godine u ožujku u Hrvatskoj i Sloveniji obilježavaju tzv. Gostičevi dani.

Ali ste vedeli...

...da je slavna slovenska operna pevkka **Irma Polak** (1875-1931), ki je blestela na zagrebskih odrih po letu 1900, igrala glavno vlogo v prvem hrvaškem filmu Brcko (1917).

Jeste li znali...

...da je slavna slovenska operna pjevačica **Irma Polak** (1875.-1931.), koja je od 1900. blistala na zagrebačkoj pozornici, glumila naslovnu ulogu u prvom hrvatskom filmu Brcko (1917).

Balet

Slavni slovenski plesno-koreografski par **Pia in Pino Mlakar** sta ustvarila več kot 50 baletnih predstav. Spoznala sta se leta 1927 v Hamburgu in od tedaj sta več kot 70 let ostala neločljiva življenjska in umetniška partnerja.

Kot vrhunski baletni par ju je prepoznala vsa Evropa, njun baletni opus pa je uvrščen v vse svetovne enciklopedije.

„Hudič na vasi” je najbolj znano in največkrat izvedeno hrvaško baletno delo. Pia in Pino Mlakar sta ga na sceni zagrebskega HNK postavila leta 1954, dirigentsko palico pa je vihtel skladatelj Fran Lhotka. HNK je leta 2004 praznoval pol stoletja neprekinjenega prikazovanja

‘Hudiča’ na svojem repertoarju. S to in drugimi predstavami sta Mlakarjeva zapustila neizbrisno sled v zgodovini hrvaškega baleta.

Slavni slovenski plesno-koreografski par **Pia i Pino Mlakar** zajedno su stvarali više od 50 baletnih naslova. Upoznali su se 1927. u Hamburgu i od tada, više od 70 godina, ostali nerazdvojni životni i umjetnički partneri. Kao vrhunski baletni par prepoznala ih je cijela Europa a njihov baletni opus uvršten je u gotovo sve svjetske enciklopedije.

„Đavo u selu” je najpoznatije i najizvođenije hrvatsko baletno djelo. Pia i Pino Mlakar postavili su ga na scenu zagrebačkog HNK-a 1954. godine, a izvedbom je ravnao sam skladatelj Fran Lhotka. HNK je 2004. obilježio pola stoljeća neprekidnog prikazivanja „Đavla” na svom repertoaru. Tom i drugim predstavama Mlakarovi su ostavili trajan trag u povijesti hrvatskoga baleta.

HNK v Zagrebu ima sedem poslikanih zastorjev, katere postavijo ob prav posebnih slovesnih priložnostih. Slovesne zastorje so izdelali znani hrvaški umetniki, med njimi Vlaho Bukovac, Fran Šimunović, idr. Zadnji svečani zastor, z nazivom Harmica, je bil postavljen leta 1999 in je delo akademskega slikarja **Vasilija Josipa Jordana** (Zagreb, 1934 – Zagreb, 2019), zagrebskega Slovenca, dolgoletnega profesorja in dekana zagrebske Akademije za likovno umetnost.

HNK u Zagrebu posjeduje sedam oslikanih zastora koji se postavljaju u posebno svečanim prigodama. Svečane zastore izradili su poznati hrvatski umjetnici, među njima Vlaho Bukovac, Fran Šimunović itd. Posljednji svečani zastor postavljen je 1999. godine, naziv mu je Harmica i rad je akademskog slikara **Vasilija Josipa Jordana**, (Zagreb, 1934. – Zagreb, 2019.), zagrebačkog Slovenca, dugogodišnjeg profesora i dekana zagrebačke Akademije likovne umjetnosti.

Ali ste vedeli...

...da je eden izmed svečanih baletnih zastorjev nastal po motivih največkrat izvajanega hrvaškega baleta „Hudič na vasi”? Zastor (delo Ivana Lovrenčića) je bil javnosti predstavljen l. 1997, ob 60. obletnici prve izvedbe tega baleta na odru HNK Zagreb.

Jeste li znali...

...da je jedan od svečanih baletnih zastora nastao prema motivima najizvođenijeg hrvatskog baleta „Đavo u selu”? Zastor (djelo Ivana Lovrenčića) je predstavljen javnosti 1997. u povodu 60. obljetnice prve izvedbe toga baleta na sceni HNK Zagreb.

Ali ste vedeli...

...da je med doprsnimi kipi velikanov hrvaške gledališke umetnosti, ki stojijo v predvorju HNK, tudi doprsni kip Miroslava Krleže, delo mariborskega umetnika Andreja Grabrovca – Gabrijela, darilo mesta Maribor Zagrebu?

Jeste li znali...

...da je među bistama velikana hrvatske kazališne umjetnosti koje stoje u predvorju HNK-a i bista Miroslava Krleže, djelo mariborskog umjetnika Andreja Grabrovca-Gabrijela, dar grada Maribora Zagrebu?

MUZEJ ZA UMETNOST IN OBRT

Trg Republike Hrvatske 10 (odprto: torek–petek od 11.00 do 19.00, sobota–nedelja od 10.00 do 13.00)

Muzej je bil ustanovljen že davnega leta 1880, današnja postavitev stalne zbirke pa se razprostira v treh nadstropjih na več kot 2.000 m² in vključuje okoli 3000 eksponatov.

V fundusu muzeja je ohranjena zelo pomembna zbirka del kiparja **Ivana Komersteinerja**. V okviru stalne postavitve zbirke sakralne umetnosti so mojstrovini oltarji, narejeni za zagrebško katedralo, ki so bili poškodovani v času re-gotizacije in naknadno obnovljeni ter iz delov, ki so ostali, sestavljeni v celoto.

V fundusu muzeja so tudi posamezna dela, kot na primer kip sv. Ivana Nepomuka, delo celjskega kiparja **Ferdinanda Galla** ali kip sv. Joakima, mariborskega kiparja **Josipa Holzingerja**.

Ko je govor o slikarstvu, pa boste tudi v tem muzeju naleteli na slike **Mihaela Stroya**.

MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT

Trg Republike Hrvatske 10 (otvoreno: utorak – petak od 11.00 do 19.00, subota – nedjelja od 10.00 do 13.00)

Muzej je osnovan još davne 1880. godine a njegov današnji stalni postav prostire se na tri kata, na više od 2000 m² i uključuje oko 3000 izložaka.

U fundusu muzeja sačuvan je iznimno značajan opus kipara **Ivana Komersteinerja**. U okviru stalnoga postava zbirke sakralne umjetnosti nalaze se majstrovini oltari rađeni za zagrebačku katedralu koji su bili devastirani za vrijeme re-gotizacije te naknadno spašeni i spojeni od preostalih dijelova u jednu cjelinu.

U fundusu muzeja nalaze se i pojedinačna djela kao što su kip sv. Ivana Nepomuka, djelo celjskega kipara **Ferdinanda Galla** i kip sv. Joakima mariborskog kipara **Josipa Holzingerja**. Što se tiče slikarstva, i u ovom muzeju naići ćete na slike **Mihaela Stroya**.

KATEDRALA MARIJINEGA VNEBOVZETJA V ZAGREBU

Kaptol 31

Odprto: ponedjeljak - sobota od 10.00 do 17.00
ob nedeljah in praznikih od 13.00 do 17.00

Prva zagrebska katedrala je bila posvećena leta 1217, ko je hrvaško-ogrski kralj Andrej II. potoval skozi Zagreb. V naslednjih stoletjih je bila dograjevana in obnavljana. Po potresu leta 1880, ko je bila močno poškodovana, je obnovo vodil arhitekt Herman Bollé. Takrat je dobila neogotično pročelje z dvema visokima zvonikoma (108 m), ki sta postala simbol Zagreba. Ob tej obnovi so večino baročnih oltarjev zamenjali.

KATEDRALA UZNESENJA MARIJINA U ZAGREBU

Kaptol 31

Otvoreno: ponedjeljak - sobota od 10.00 do 17.00
nedjeljom i praznicima od 13.00 do 17.00

Prva zagrebačka katedrala posvećena je 1217. godine kad je hrvatsko-ugarski kralj Andrija II. prolazio kroz Zagreb. Tijekom stoljeća dograđivana je i obnavljana.

Nakon potresa 1880. godine, izvršena je obnova pod vodstvom arhitekta Hermana Bolléa. Tada je dobila svoje neogotičko pročelje s dva visoka zvonika (108 m) koji su postali simbolom Zagreba. U toj obnovi većina baroknih oltara je zamijenjena.

Kaj lahko vidite?

1. Od predpotresne opreme je v katedrali ostala baročna marmorna prižnica iz leta 1696, delo mojstra **Mihaela Cusse** iz Kranjske. Še danes se prižnica uvršča med največje umetnine katedrale. Izdelana je iz črnega, belega in pisanega marmorja z reliefi štirih evangelistov ter Jezusom v hramu na prižnici, ki jo podpira velik angel iz belega marmorja.
2. Nagrobni spomenik bana Nikole Erdödyja iz leta 1693, delo kiparja **Ivana Komersteinerja**.
3. Koncilski oltar s srebrnim antependijem (poslikana ali izrezbarjena plošča na prednji strani oltarske menze) iz l. 1721 in
4. Srebrni relikvijarji v obliki piramide iz l. 1738, ki jih je izdelal mariborski zlatar **I. Reiman**.

Što možete vidjeti?

1. Od pretpotresnog namještaja ostali su u katedrali barokna marmorna propovjedaonica iz 1696. godine, djelo majstora **Mihaela Cusse** iz Kranjske. I danas se propovjedaonica ubraja među najvrjednije umjetnine katedrale. Izrađena je od crnog, bijelog i šarenog mramora s reljefima četiriju evangelista te Isusom u hramu na govornici koju „nosi“ veliki anđeo od bijelog mramora.

2. Nadgrobni spomenik bana Nikole Erdödyja iz 1693., rad kipara **Ivana Komersteinerja**.

3. Koncilski oltar sa srebrnim anti-pendijem (oslikana ili izrezbarena ploča na prednjoj strani

oltarne menze) iz 1721. i

4. Srebrni relikvijari u obliku piramide iz 1738. koje je izradio mariborski zlatar **I. Reiman**.

Kaj je ohranjeno in se nahaja nekje drugje in kaj se domneva?

Najboljše stvaritve kiparja **Ivana Komersteinerja**, oltarja sv. Ladislava in Marije sta bila postavljena v katedrali konec XVII. stoletja, krasili pa so ju številni kipi in virtuozno izrezbarjena ornamentika. Obarvala in pozlatila sta jih **Ivan Eisenhort** in Bernardo Bobić. Od rešenih delov je

bil rekonstruiran oltar, znan kot oltar sv. Ladislava, ki je v zbirki Muzeja za obrt in umetnost (poglej na str. 32), poslikana krila pa je mogoče videti v Muzeju mesta Zagreb (poglej na str. 42).

Umaknjen je bil tudi oltar iz XVII. stoletja na glavnem vhodu v katedralo. Precej dobro ohranjene ostanke portala, delo mojstra **Kozme Müllerja**, si je mogoče ogledati v Muzeju mesta Zagreb (poglej na str. 41).

Francesco Robba je izdelal štiri oltarje za katedralo. Med obnovo je bil oltar sv. Križa prenesen v Križevce, oltarja sv. Katarine in sv. Barbare pa sta v Varaždinskih toplicah. Oltar sv. Emerika, ki ga pripisujejo Robbi in mojstrom znotraj Robbove dediščine pa je v Cerkvi sv. Ivana v Novi vesi v Zagrebu.

Klečala za katedralo je delal ljubljanski mojster **Abraham Hueber** leta 1688. Toda med delom je umrl, delo pa je nadaljeval nepismeni "ponizan podložnik **Sebastianus Tacsker**, „tišljar gospode Kaptoloma in sluga najeti najemni“. Tacsker je od 1690. do 1696. leta izdelal tudi omare za zakladnico in zakristijo. Kolikor je znano, ohranjene niso niti klopi niti omare, okrašene z 28-imi intarzijami.

Što je sačuvano negdje drugdje i što se pretpostavlja?

Najbolja ostvarenja kipara **Ivana Komersteinerja**, oltari sv. Ladislava i Marije, bili su postavljeni u Katedralu potkraj XVII. stoljeća a krasili su ih brojni kipovi i virtuozno izrezbarena ornamentika. Obojili i pozlatili su ih **Ivan Eisenhort** i Bernardo Bobić. Od spašenih dijelova rekonstruiran je oltar poznat kao oltar sv. Ladislava i nalazi se u Muzeju za umjetnost i obrt (vidi na str.

32), dok se oslikana oltarna krila mogu pogledati u Muzeju grada Zagreba (vidi na str. 42).

Uklonjen je i portal iz XVII. stoljeća na glavnom ulazu u katedralu. Prilično dobro sačuvane ostatke portala, djelo majstora **Kozme Müllera**, može se pogledati u Muzeju grada Zagreba (vidi na str. 41).

Francesco Robba je izradio četiri oltara za katedralu. Za vrijeme obnove oltar sv. Križa prenesen je u Križevce. Oltari sv. Katarine i sv. Barbare nalaze se u Varaždinskim Toplicama dok je oltar sv. Emerika, koji se pripisuje Robbi i majstorima unutar Robbinog nasljedstva, u crkvi Svetog Ivana u Novoj vesi u Zagrebu.

Klečala za katedralu radio je ljubljanski majstor **Abraham Hueber** 1688. godine. No tijekom rada zadesila ga je smrt. Rad je nastavio nepismeni "ponizan podložnik **Sebastianus Tacsker** tišlar gospode Kaptoloma i sluga najmensi". Tacsker je od 1690. do 1696. izradio ormare za riznicu i sakristiju. Klupe, kao ni ormari ukrašeni sa 28 intarzija, koliko se zna, nisu sačuvani.

STANKO VRAZ, SLOVENC - HRVAT

Preden vstopite v Muzej mesta Zagreb, lahko na poslopu v Opatički ulici 18, vidite spominsko ploščo **Stanku Vrazu**.

Stanko Vraz (Cerovec, 1810 – Zagreb, 1851), s pravim imenom Jakob Frass, Slovenec-Hrvat, kot je sebe imenoval, se uvršča med najpomembnejše pesnike ilirske dobe. To ploščo so mu leta 1910 ob 100-letnici njegovega rojstva postavili Bratje hrvашkega zmaja.

V neposredni bližini je Vrazovo sprehajališče (Vrazovo šetališče), po katerem se je Vraz v resnici sprehajal, počival na klopcah in sodeloval pri njegovi ureditvi.

Njegov portret, delo slovenskega slikarja Mihaela Stroya, je mo-

goče videti v Moderni galeriji (glej na str. 21).

V Samoborju, v parku pred mestnim muzejem, pa stoji njegov doprnski kip. Zanimivo je, da se na tem mestu

vsako leto maja ali junija zberejo hrvaški pesniki in na grobu Vrazove neuslišane ljubezni in pesniške muze Ljubice Julijane Cantilly (sicer nečakinje Ljudevita Gaja in hčerke samoborskoga lekarnarja Cantillyja) prebirajo ljubezensko poezijo. Vrazova zbirka ljubezenskih pesmi, Đulabije, je posvećena Ljubici Cantilly.

Vrazov grob je na zagrebškem pokopališču Mirogoj, pod ilirskimi arkadami.

STANKO VRAZ, SLOVENC - HRVAT

Prije nego što uđete u Muzej grada Zagreba, na kući u Opatičkoj ulici 18, vidjet ćete spomen-ploču **Stanku Vrazu**.

Stanko Vraz (Cerovec, 1810. - Zagreb, 1851.) pravim imenom Jakob Frass, Slovenac-Hrvat, kako je sam sebe nazivao, ubraja se

među najbolje pjesnike ilirskoga doba.

Ovu spomen ploču podigla su mu 1910. godine, o stotoj obljetnici njegova rođenja, Braća hrvatskog zmaja.

U neposrednoj blizini je i Vrazovo šetaliste, po kojemu je zaista i sam šetao te na klupama odmarao a sudjelovao je i pri njegovu uređenju.

Njegov portret, djelo slovenskog slikara Mihaela Stroya, možete vidjeti u Modernoj galeriji (vidi na str. 21).

U Samoboru, u parku ispred gradskoga muzeja, stoji njegova bista. Zanimljivo je da se na tom mjestu, svake godine u mjesecu svibnju ili lipnju, okupe hrvatski pjesnici te na grobu Vrazove neuslišane ljubavi i pjesničke muze Ljubice Julijane Cantilly (inače nećakinje Lju-

devita Gaja i kćerke samoborskog ljekarnika Cantillyja), čitaju ljubavnu poeziju. Vrazova zbirka ljubavnih pjesama, Đulabije, posvećena je Ljubici Cantilly.

Njegov grob nalazi se na zagrebačkom groblju Mirogoj, ispod ilirskih arkada.

MUZEJ MESTA ZAGREBA

Opatička ulica 20 (odprto: torek–sobota od 10.00 do 19.00, nedjelja od 10.00 do 14.00, vsako soboto in nedeljo ob 11.00 brezplačno strokovno vodstvo po stalni zbirki)

Eno izmed mest, ki so vsekakor vredna ogleda, je Muzej mesta Zagreba. Tu boste na enem mestu - tako kronološko kot skozi tematske sklope - spoznali razvoj mesta, od predzgodovine do danes. Stalna

postavitev nam mesto pokaže z različnih vidikov.

Pozornost vam bo vsekakor pritegnil zelo pomemben spomenik iz XVII. stoletja, bivši portal zagrebske katedrale, delo klesarja **Kozme Müllerja**. Ta stari kamniti figuralni portal (dokončan leta 1643) je bil umaknjen in razstavljen med Bollétovo obnovo katedrale v

XIX. stoljeću. Nad portalom, visokim 13 in širokim dobrih 11 metrov, se dviga zbor 12-ih apostolov, s Kristusom na sredi. Sestavlja ga već kot 20 skulptur, z grbi, reliefi in kraljevskimi liki.

V istem nadstropju boste našli tudi krilna vrata oltarja sv. Ladislava (obnovljen in fragmentiran oltar je v zbirki Muzeja za umetnost in obrt) in ciklus slik neznanega avtorja iz življenja sv. Ladislava.

Krasni so okvirji krilnih vrat, delo kiparja **Ivana Komersteinerja** ter slikarja in zlatarja **Ivana Eisenhorta** ter Bernarda Bobića.

Prav tako boste v muzeju lahko videli tudi slike **Mihaela Stroya** od katerih bomo omenili samo nekatere:

-Portret Kristofora Stankovića, 1833/34.

Zanimivo je, da je trgovec Stanković zadel glavno nagrado na dunajski loteriji, 30 tisoč zlatnikov in jih vložil v gradnjo prve gledališke stavbe v Zagrebu leta 1833.

-Cesar Franc Jožef I Habsburg Lotringen, iz 1855. leta.

MUZEJ GRADA ZAGREBA

Opatička ulica 20 (otvoreno: utorak – sobota od 10.00 do 19.00, nedjelja od 10.00 do 14.00, svake subote i nedjelje u 11.00 besplatno stručno vodstvo kroz stalni postav)

Jedna od točaka gdje se valja zauzaviti svakako je Muzej grada Zagreba. Tu ćete na jednom mjestu dobiti uvid u razvoj grada, od prapovijesti do danas i to u kombinaciji kronološkog i tematskog uvida. Stalni postav prikazuje nam grad iz svih aspekata.

Ono što će vam svakako privući pažnju jest jedan iznimno značajan spomenik iz XVII. stoljeća, bivši portal zagrebačke katedrale, djelo klesara **Kozme Müllera**. Taj stari kameni figuralni portal (dovršen 1643.) uklonjen je i rastavljen tijekom Bolléove obnove katedrale u XIX. stoljeću. Portalom, visokim 13 i širokim dobrih 11 metara, dominira zbor od 12 apostola s Kristom u sredini, a čini ga više od 20 skulptura, s grbovima, reljefima i kraljevskim likovima.

Na istom katu naći ćete i krilna vrata oltara Sv. Ladislava (rekonstruiran i fragmentiran oltar nalazi se u fundusu Muzeja za umjetnost i obrt) te ciklus slika iz života svetog Ladislava, nepoznatog majstora. Prekrasni su okvirji krilnih vrata, djelo kipara **Ivana Komersteinerja**, te slikara i zlatara **Ivana Eisenhorta** i Bernarda Bobića.

Isto tako, u muzeju ćete naći i slike **Mihaela Stroya** od kojih ćemo spomenuti samo neke:

- Portret Kristofora Stankovića, 1833/34.

Zanimljivo je da je trgovac Stanković dobio glavni zgoditak na bečkoj lutriji, 30.000 zlatnih dukata, i uložio ga u gradnju prve kazališne zgrade u Zagrebu 1833. godine.

- Car Franjo Josip I Habsburg Lotringen, iz 1855. godine.

CERKEV SVETE KATARINE

Katarinin trg bb

(odprto: po dogovoru, ni uradnega delovnega časa za obiskovalce, razen v času svete maše)

Ena izmed najlepših baročnih cerkva na Hrvaškem. Gradili in uredili so jo jezuiti v letih med 1620 in 1773. Večkrat je bila poškodovana, zaradi potresov, požarov, strel. Znana je po bogati umetniški opremljenosti.

Svetišče

Glavni oltar v svetišču je bil postavljen leta 1762 in to tako, da sestavlja celoto z veliko baročno iluzionistično fresko, sliko "Sveta Katarina med alexandrijskimi filozofi in književniki". To je delo **Krištofa Andreja Jelovška** (Ilovšek), sina Franca Jelovška, po rodu iz Ljubljane.

Na sliki posebej izstopata dva moška lika ob

balustradi (levo od pravega oltarja). Lik mladeniča, ki drži razprt svitek, je slikarjev avtoportret, medtem ko je bradati moški njegov oče, Franc Jelovšek.

Oltarna miza, postavljena ob središču oltarja, ki služi bogoslužju, je delo kiparja **Francesca Robbe**.

Kapela sv. Ignacija Loyolskega

Bil je ustanovitelj Družbe Jezusove. Zagrebški jezuiti so bili tesno povezani z jezuitskim kolegijem v Ljubljani in so 1727. leta sklenili dogovor s **Francescom Robbo**, ki naj bi izdelal "na splošno cel oltar", razen slike sv. Ignacija.

Zanimivo je, da je bil oltar narejen v Ljubljani in s splavom po Savi prepeljan v Zagreb. Ocenjeno je, da sta v umetniškem smislu najpomembnejša kip sv. Frančiška Ksaverskega (z obrazom, ki izraža zanos) in še posebej kip sv. Frančiška Regisa (ki izraža umirjenost).

Ta marmorni oltar velja za najpomembnejše delo v cerkvi. Leta 1753 je bila na oltar postavljena slika sv. Ignacija, ki ni podpisana, vendar jo pripisujejo **Valentinu Metzingerju**, slikarju iz Lotaringije, ki je živel v Ljubljani oziroma njegovi šoli.

Kapela sv. Apolonije

Velika oltarna slika prikazuje sv. Apolonijo s kleščami, s katerimi je bila mučena in palmino vejico mučeništva. Na gornji, manjši sliki, je prikazan sv. Nikolaj.

Ocenjuje se, da je avtor te slike **Hans Georg Geigerfeld**, slikar iz Novega mesta s sodelavci.

Kapela sv. Barbare

Oltar sv. Barbare je par oltarju sv. Apolonije na nasprotni strani cerkve. Na slici je sv. Barbara prikazana s kelihom, mečem in stolpom s tremi okni. Po načinu slikanja in jasnih barvah je podobna slici sv. Apolonije, tako da se ocenjuje, da je tudi ta slika delo *Hansa Geigerfelda*.

Kapela sv. Frančiška Borgie

Oltar je delo *Ivana Kommersteinerja* iz leta 1680. Avtorstvo obeh oltarnih slik, velike, ki prikazuje sv. Frančiška kako kleči in moli ter manjše, ki prikazuje napoved rojstva sv. Janeza Krstnika Zahariji, pripisujejo *Hansu Georgu Geigerfeldu*.

Svod cerkvene ladje

Na prekrasno poslikanem svodu cerkvene ladje so v velikih medaljonih naslikani prizori iz življenja sv. Katarine. Vse slike v medaljonih in delih svoda, na katerih je na vsaki strani narisanih 6 apostolov, pripisujejo *Franču Jelovšku*.

Kor

Orgle na koru je postavil *Peter Rumpel*, izdelovalec orgel iz Kamnika.

CRKVA SVETE KATARINE

Katarinin trg bb

(otvoreno: prema dogovoru, nema službenog radnog vremena za posjetitelje, osim u vrijeme svetih misa)

Jedna je od najljepših baroknih crkava u Hrvatskoj. Gradili i uređivali su je isusovci od 1620.-1773. Tokom povijesti više je puta stradavala od potresa, požara, gromova. Poznata je po bogatoj umjetničkoj opremi svoje unutrašnjosti.

Svetišće

Glavni oltar u svetišću postavljen je 1762. i to tako da čini cjelinu s velikom baroknom iluzionističkom freskom „Sv. Katarina među aleksandrijskim filozofima i književnicima”, a djelo je *Krištofa Andrije Jelovšeka* (Ilovšek), sina Franca Jelovšeka, rodom iz Ljubljane.

Na slici su osobito uočljiva dva muška lika uz balustradu (lijevo od pravog oltara). Lik mladića koji drži rastvoren svitak predstavlja slikarev autoportret, dok bradati muškarac prikazuje njegova oca, Franca Jelovšeka.

Menza, postavljena pored središta oltara i služi suvremenom bogoslužju, djelo je kipara *Francesca Robbe*.

Kapela svetog Ignacija Loyole

Ignacije Loyola bio je osnivač Družbe Isusove. Zagrebački isusovci bili su u bliskoj vezi s isusovačkim kolegijem u Ljubljani pa su tako 1727. sklopili ugovor s *Francescom Robbom* koji je trebao izraditi “općenito cijeli oltar” osim slike sv. Ignacija. Zanimljivo je da je oltar bio izrađen u Ljubljani i dopremljen na splavi Savom do Zagreba. Smatra se da su umjetnički najvrjedniji kipovi sv. Franje Ksaverskog (s licem koje izražava zanos) a osobito kip sv. Franje Regisa (s licem koje izražava smirenost).

Ovaj mramorni oltar ubraja se među najvrjednija djela u crkvi.

1753. na oltar je postavljena slika sv. Ignacija koja nije potpisana ali se pripisuje *Valentinu Metzingeru*, slikaru iz Lotarginije koji je živio u Ljubljani ili njegovoj školi.

Kapela sv. Apolonije

Velika oltarna slika prikazuje sv. Apoloniju s klijestima kojima je mučena i palminom grančicom mučeništva. Na gornjoj, manjoj slici, prikazan je sv. Nikola.

Autorom slika smatra se slikar iz Novoga Mesta, *Hans Georg Geigerfeld* sa suradnicima.

Kapela sv. Barbare

Oltar sv. Barbare par je oltaru sv. Apolonije na suprotnoj strani crkve. Na slici je sv. Barbara prikazana sa svojim atributima: kaležem,

mačem i kulom s tri prozora. Po načinu slikanja i jasnim bojama nalikuje slici sv. Apolonije, pa se i ova smatra radom **Hansa Georga Geigerfelda**.

Kapela sv. Franje Borgie

Oltar je djelo **Ivana Kommersteinerja** iz 1680. godine.

Autorstvo obiju oltarnih slika, velike koja prikazuje sv. Franju

kako kleči i moli, te gornje, manje, koja prikazuje navještenje rođenja sv. Ivana Krstitelja Zahariji, pripisuju se **Hansu Georgu Geigerfeldu**.

Svod crkvene lađe

Na prekrasno oslikanom svodu crkvene lađe, u velikim medaljonima, naslikani su prizori iz života sv. Katarine. Sve slike u medaljonima i isječcima svoda u kojima je sa svake strane naslikano po šest apostola, pripisuju se **Francu Jelovšku**.

Pjevalište

Orgulje na pjevalištu gradio je **Peter Rumpel**, graditelj orgulja iz Kamnika.

KARMELIČANSKI SAMOSTAN IN CERKEV MATERE BOŽJE REMETSKE

(odprto: po dogovoru, ni uradnega delovnega časa za obiskovalce, razen v času svete maše)

Cerkev v Remetah je svetišče intime in miru, za razliko od drugih cerkva, znanih kot romarska stičišča. Svetišče najbolj zveste matere, odvetnice Hrvaške – Matere Božje Remetske, kot je

uradni naziv, ima dolgo in burno zgodovino. Prve pisane sledi o obstoju samostana izvirajo iz leta 1288, ko je samostan pripadal pavlinskemu redu. Po številnih rušenjih, požarih in potresih, ukinitvi pavlinskega reda s strani cesarja Jožefa II., so v Remete na poziv blaženega Alojzija Stepinca končno prišli karmeličani, ki še danes upravljajo remetsko župnijo.

Domnevajo, da so se v remetskem župnišču dogajali številni čudeži na nagovor Matere Božje. Toda o tem sta ostala samo dva zapisa, saj so vsi drugi zgoreli v požaru.

V cerkvi je oltar zgodnje baročnega stila, ki sta ga izdelala **Pavel Belina** in **Tomo Jurjevič**. Avtorstvo kipa Matere Božje, vitke in mladeniške matere z otrokom v naročju, ni znano.

Domnevajo, da je zidna slika, ki se nahaja ob strani oltarja in predstavlja Sveto Trojico in družino, delo **Gabrijela Stupice** iz njegovih študentskih dni.

Retabl Matere Božje je leta 1941 rekonstruiral **Radoje Hudoklin**.

KARMELIĆANSKI SAMOSTAN I CRKVA MAJKE BOŽJE REMETSKE

(otvoreno: prema dogovoru, nema službenog radnog vremena za posjetitelje, osim u vrijeme svetih misa)

Remetska je crkva, za razliku od brojnih drugih svetišta znanih po hodočašćima, svetište intime i mira. Svetište najvjernije majke odvjetnice Hrvatske – Gospe Remetske, kako mu je službeni naziv, ima dugu i burnu prošlost. Prvi pisani trag o postojanju samostana potječe još iz 1288. godine i pripadao je pavlinskom redu. Nakon brojnih razaranja, požara i potresa, ukinuća pavlinskog reda od strane cara

Josipa II. konačno na poziv bl. Alojzija Stepinca u Remete dolaze karmelićani koji i danas upravljaju remetskom župom. Smatra se da su se u remetskom svetištu događala brojna čuda po zagovoru Majke Božje. O tome su ostala samo dva zapisa, svi su ostali izgorjeli u požaru.

U svetištu crkve nalazi se glavni oltar ranobaroknog stila, kojega su radili **Pavel**

Belina i **Tomo**

Jurjević. Podrijetlo Gospi-na kipa, vitke i mladenačke majke s djetetom u naručju, nije poznato.

Smatra se da je zidnu sliku koja se nalazi sa strane oltara

a predstavlja Presveto Trojstvo i obitelj djelo **Gabrijela Stupice** još iz njegovih studentskih dana.

Retabl Majke Božje rekonstruirao je 1941. **Radoje Hudoklin**.

KAPELICA MATURE BOŽJE SLJEMENSKE KRALJICE HRVATOV

(odprto: po dogovoru, ni uradnega delovnega časa za obiskovalce, razen v času svete maše)

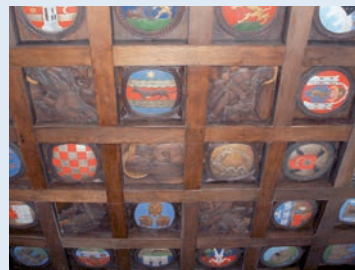
Kapelica Maturе Božje Sljemenske Kraljice Hrvatov je bila zgrajena leta 1932 na nadmorski višini 1001 m po načrtih arhitekta Jurja Denzlerja. Zamišljena je bila kot spomenik tisočite obletnice hrvaškega kraljestva. Po obliki se povsem prilagaja gozdnemu okolju, detajli v notranjosti pa so prežeti z motivi domače umetnosti in zgodovine.

Ocenjuje se, da je kapelica življenjsko delo **Radoja Hudoklina**, akademskega kiparja in slikarskega tehnologa, ki je v kapelici izdelal: Mati Božjo z otrokom (relief v orehovem lesu), hrvaške zgodovinske grbe na stropu v slavonskem hrastu (strop je razdeljen na 49 polj, med njimi jih 39 prikazuje grbe hrvaških mest in pokrajin), posodo za miloščino s starohrvaškimi pletenicami v bronu, svečnike na stenah, zidni zvon, kanonske plošče, stojalo za misal s simboli štirih evangelistov. Akademski slikar **Gabriel Stupica** je v sodelovanju s Hudoklinom izdelal freske: na levi strani Kristusa v hrvaški zgodovini s cerkvenimi in državnimi dostojanstveniki, na desni pa Mater Božjo z Jezusom v veri in življenju hrvaškega ljudstva.

Ko na Sljemenu obiščete kapelico, si oglejte planinski dom **Puntjarka**. Projektiral ga je leta 1950 arhitekt **Žarko Vincek**, (Kranj, 1918 - Zagreb, 2001). Vincek je na območju Zagreba projektiral v glavnem šolske, hotelske in stanovanjske zgradbe, na primer poslopje Zveze slepih v Draškovičevi ulici iz leta 1958. Bil je dejaven tudi na dru-

gledu. Ocenjuje se, da je kapelica življenjsko delo **Radoja Hudoklina**, akademskega kiparja in slikarskega tehnologa, ki je v kapelici izdelal: Mati Božjo z otrokom (relief v orehovem lesu), hrvaške zgodovinske grbe na stropu v slavonskem hrastu (strop je razdeljen na 49 polj, med njimi jih 39 prikazuje grbe hrvaških mest in pokrajin), posodo za miloščino s starohrvaškimi pletenicami v bronu, svečnike na stenah, zidni zvon, kanonske plošče, stojalo za misal s simboli štirih evangelistov. Akademski slikar **Gabriel Stupica** je v sodelovanju s Hudoklinom izdelal freske: na levi strani Kristusa v hrvaški zgodovini s cerkvenimi in državnimi dostojanstveniki, na desni pa Mater Božjo z Jezusom v veri in življenju hrvaškega ljudstva.

Ko na Sljemenu obiščete kapelico, si oglejte planinski dom **Puntjarka**. Projektiral ga je leta 1950 arhitekt **Žarko Vincek**, (Kranj, 1918 - Zagreb, 2001). Vincek je na območju Zagreba projektiral v glavnem šolske, hotelske in stanovanjske zgradbe, na primer poslopje Zveze slepih v Draškovičevi ulici iz leta 1958. Bil je dejaven tudi na dru-

gledu. Ocenjuje se, da je kapelica življenjsko delo **Radoja Hudoklina**, akademskega kiparja in slikarskega tehnologa, ki je v kapelici izdelal: Mati Božjo z otrokom (relief v orehovem lesu), hrvaške zgodovinske grbe na stropu v slavonskem hrastu (strop je razdeljen na 49 polj, med njimi jih 39 prikazuje grbe hrvaških mest in pokrajin), posodo za miloščino s starohrvaškimi pletenicami v bronu, svečnike na stenah, zidni zvon, kanonske plošče, stojalo za misal s simboli štirih evangelistov. Akademski slikar **Gabriel Stupica** je v sodelovanju s Hudoklinom izdelal freske: na levi strani Kristusa v hrvaški zgodovini s cerkvenimi in državnimi dostojanstveniki, na desni pa Mater Božjo z Jezusom v veri in življenju hrvaškega ljudstva.

gih območjih Hrvaške. Skupaj z Andrijo Čičin-Šainom je zasnoval hotel Jadran v Njivicah ter hotela Libertas in Palace v Dubrovniku.

KAPELICA MAJKE BOŽJE SLJEMENSKE KRALJICE HRVATA

(otvoreno: prema dogovoru, nema službenog radnog vremena za posjetitelje, osim u vrijeme svetih misa)

Kapelica Majke Božje Sljemenske Kraljice Hrvata izgrađena je 1932. godine, na 1001 metru nadmorske visine, prema nacrtima arhitekta Jurja Denzlera i zamišljena kao spomenik tisućite obljetnice hrvatskoga kraljevstva. Oblikom se potpuno uklapa u šumski okoliš dok su detalji u unutrašnjosti prožeti motivima domaće umjetnosti i povijesti.

Smatra se da je kapelica životno djelo *Radoja Hudoklina*, akademskog kipara i slikarskog tehnologa koji je u kapelici izradio

Bogorodicu s djetetom (reljef u orahovini), hrvatske povijesne grbove na stropu u slavonskoj hrastovini (strop je podijeljen na 49 polja, od kojih 39 prikazuje grbove hrvatskih gradova i regija), posuda za milodare sa starohrvatskim pletetom u bronci, svijećnjake na stijenama, zidno zvono, kanonske ploče, stalak za misal sa simbolima četiriju evanđelista.

Akademski slikar *Gabriel Stupica* je u suradnji s Hudoklinom izradio freske na lijevoj strani: Krist u hrvatskoj povijesti s crkvenim i državnim velikodostojnicima te desno Majka Božja s Isusom u vjeri i životu hrvatskoga puka.

Kad odete na Sljeme u posjet Sljemenskoj kapelici, bacite pogled i na planinarski dom *Puntijarka*. Njega je 1950. projektirao arhitekt *Žarko Vincek* (Kranj 1918. - Zagreb, 2001.). Na području Zagreba projektirao je uglavnom školske, hotelske i stambene zgrade, npr. zgradu Saveza sljepih u Draškovićevoj ulici iz 1958. Bio je aktivan i na području čitave Hrvatske. Zajedno s Andrijom Čičin-Šainom je projektirao hotel Jadran u Njivicama te hotele Libertas i Palace u Dubrovniku.

Ali ste vedeli...

...da je *Iztok Puc* (Slovenj Gradec, 1966–San Diego, ZDA, 2011), športnik, rukometaš, dobitnik već medalj (z jugoslovansko reprezentanco je osvojil bronasto medaljo na Poletnih olimpijskih igrah 1988 v Seulu, s hrvaško reprezentanco je bil olimpijski zmagovalec leta 1996 v Atlanti, s slovensko reprezentanco je osvojil osmo mesto na Poletnih olimpijskih igrah leta 2000 v Sydneyju, na Svetovnem prvenstvu v rokometu leta 1995 na Islandiji je s hrvaško reprezentanco osvojil srebrno medaljo in zlato medaljo na Mediteranskih igrah leta 1993 v Languedoc-Roussillonu), veliko prezgodaj umrl za posledicami težke bolezni. Kot član hrvaške reprezentance je leta 1996 prejel nagrado *Franja Bučarja*, državno nagrado za športne dosežke.

V počastitev spomina na rokometno legendo Iztoka Puca, ki je del svoje uspešne kariere uresničil tudi v Zagrebu, je pred športno dvorano Kutija šibica, kar bi prevedli kot Škatlica vžigalic, 22. novembra 2016 potekalo svečano odkritje spominske plošče, posvečene velikemu rukometašu Iztoku Pucu – Žogi, rokometnemu Mozartu. Spominska slovesnost je bila uvod k tekmi med zagrebškim in celj-

skim klubom v ligi SEHA, za oba je Puc v devetih letih odigral številne tekme.

Zasluge za postavitve spominske plošče imata Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb in kulturno prosvetno društvo Slovenski dom Zagreb. Spominsko ploščo, delo akademske kiparke Judite Šercar, sta odkrila Darko Šonc, predsednik Slovenskega doma Zagreb in SSNM MZ, in zagrebški župan Milan Bandić.

Jeste li znali...

...da je *Iztok Puc* (Slovenj Gradec, 1966. - San Diego, SAD, 2011.), sportaš, rukometaš, osvajač više medalja (s jugoslavenskom reprezentacijom osvojio je brončanu medalju na Ljetnim olimpijskim igrama 1988. godine u Seulu, s hrvatskom reprezentacijom bio je

olimpijski pobjednik 1996. godine u Atlanti, sa slovenskom reprezentacijom osvojio je osmo mjesto na Ljetnim olimpijskim igrama 2000. godine u Sydneyju, na Svjetskom prvenstvu u rukometu 1995. godine na Islandu je sa hrvatskom reprezentacijom osvojio srebrnu medalju i zlatnu medalju na Mediteranskim igrama 1993. godine u Languedoc-Roussillonu), umro prerano od posljedica teške bolesti. Kao član hrvatske reprezentacije 1996. godine primio je državnu nagradu za sport Franjo Bučar.

U čast uspomene na rukometnu legendu Iztoka Puca, koji je dio svoje uspješne karijere ostvario i u Zagrebu, ispred tamošnje dvorane Kutija šibica, 22. studenoga 2016. godine otkrivena je spomen-ploča velikom rukometasu Iztoku Pucu-Žogi (hrv. lopti), rukometnom Mozartu.

Spomen-ploču su otkrili kao uvod u utakmicu između zagrebačkog i celjskog kluba u ligi SEHA, za koje klubove je Puc u devet godina odigrao brojne utakmice.

Za postavljanje spomen-ploče zasluge imaju Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba i Kulturno-prosvjetno društvo Slovenski dom Zagreb. Spomen-ploču, rad akademske kiparice Judite Šercar, otkrili su Darko Šonc, predsjednik Slovenskoga doma Zagreb i VSNM GZ i zagrebački gradonačelnik Milan Bandić.

Zofka Kveder (Ljubljana, 1878–Zagreb, 1926), slovenska in hrvatska pisateljica, prevajalka, publicistka in feministka, delala je v Kočevju, Ljubljani in Trstu. Od leta 1900 je živela v Pragi, kjer je bila dopisnica nemških, slovenskih in hrvaških časnikov, od leta 1906 naprej pa je živela v Zagrebu. Bila je urednica mnogih ženskih časopisov, med njimi je bil najbolj znan *Ženski svijet*, ki ga je leta 1918 preimenovala v Jugoslavensko ženo. Večina njenega pisateljskega opusa sodi v slovensko književnost, objavila je nekaj knjig kratke pro-

ze, roman *Njeno življenje*, objavljala je ljubezenske in socialne drame, protivoini roman *Hanka* (1918) in knjigo novel ter črtic *Putevima života* (1926), ki pripadata hrvaški književnosti.

Pokopana je na znamenitem zagreškem pokopališču Mirogoj, oddelek RKT, polje 3, razred I, številka grobnega mesta 34.

Zofka Kveder (Ljubljana, 22.04.1878. - Zagreb, 21.11.1926.), slovenska i hrvatska spisateljica, prevoditeljica, publicistkinja i feministkinja, radila je u Kočevju, Ljubljani i Trstu. Od 1900. godine živjela je u Pragu, gdje je bila dopisnica njemačkih, slovenskih i hrvatskih novina, a od 1906. godine nadalje živjela je u Zagrebu. Bila je urednica mnogih ženskih časopisa, među njima najpoznatiji *Ženski svijet* i *Jugoslavenska žena* kojeg je 1918. godine preimenovala u *Jugoslavensku ženu*. Veći dio njezinog spisateljskog opusa pripada slovenskoj književnosti, objavila je nekoliko knjiga kratke proze, roman *Njeno življenje*, objavila je ljubavne i socijalne drame, protiv rata napisan roman *Hanka* (1918.) i knjigu novela i kratkih priča *Putevima života* (1926.), koja pripada hrvatskoj književnosti. Pokopana je na glasovitom zagrebačkom groblju Mirogoj, odjel RKT, polje 3, razred I, broj grobnog mjesta 34.

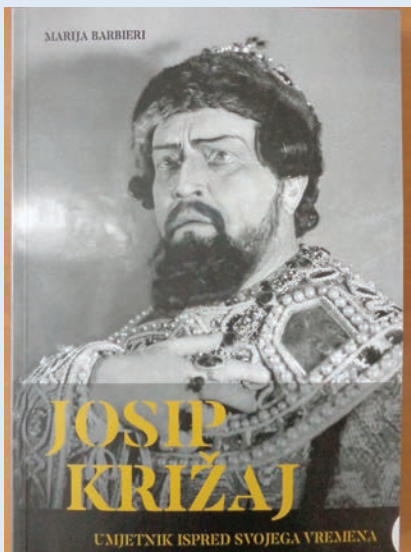
Prerad Detiček (Zagreb, 1931–Zagreb, 2018) hrvaški hornist slovenskih korenin, ki je v Mariboru končal realko, na akademiji za glasbo v Zagrebu pa je bil prvi študent v zgodovini akademije, ki diplomiral iz roga. Več kot petdeset let je bil solist, komorni in orkestralni umetnik, pedagog, organizator in redaktor komornih skladb za pihalce Borisa Papandopula. Bil je pionir na mnogih glasbenih področjih, nekaj let tudi predstojnik, prodekan in dekan zagrebske akademije za glasbo, kjer je po upokojitvi še dolgo poučeval generacije hornistov. Bil je dolgoletni član in predsednik Hrvaškega društva glasbenih umetnikov in Hrvaškega društva hornistov. Prejel je

številna priznanja in nagrade, med drugimi je leta 2015 prejel nagradu Vladimirja Nazorja za življenjsko delo. S svojo briljantno glazbeno karijerno je pustil v svojem okolju pomemben pečat.

Prerad Detiček (Zagreb, 1931. - Zagreb, 2018.) hrvatski kornist slovenskih korijena je u Mariboru završio prvu realnu gimnaziju, a na Muzičkoj akademiji u Zagrebu bio je prvi student koji je diplomirao rog u povijesti Muzičke akademije. Više od pedeset godina bio je solist, komorni i orkestralni umjetnik, pedagog, organizator i redaktor komornih skladbi za puhače Borisa Papandopula. Bio je pionir na mnogim glazbenim područjima, nekoliko je godina bio pročelnik, prodekan i dekan zagrebačke Muzičke akademije, gdje je nakon umirovljenja još dugo podučavao generacije kornista. Bio je dugogodišnji član i predsjednik Hrvatskog društva glazbenih umjetnika i Hrvatskog društva kornista. Primio je brojna priznanja i nagrade, među kojima je 2015. godine primio nagradu za životno djelo Vladimir Nazor. Svojom briljantnom glazbenom karijerom ostavio je snažan trag u svojoj sredini.

Josip Križaj (Vevče pri Ljubljani, 1887–Zagreb, 1968) sodi med največje umetniške osebnosti v zgodovini hrvaške opere. Osnovno glazbeno izobrazbo je pridobil v šoli Glasbene matice, pri diplomantu dunajskega konzervatorija, dirigentu Mateju Hubadu, prve izkušnje na gledališkem odru pa v skupini velikega dramskega umetnika, igralca in režiserja Ignacija Borštnika. Svojo karijerno je začel na odru ljubljanske Opere v sezoni 1907/1908. Leta 1913 je odšel v Zagreb, kjer je postal prvi basist, in mu ostal zvest vse do upokojitve leta 1957. Zagreb je bil njegovo mesto, zagrebaška Opera pa oder njegovega življenja. Tri sezone je nastopal v Osijeku, Beogradu in Ljubljani. Gostoval je v Dre-

sdnu, Bratislavi, Frankfurtu, Benetkah, Firencah, Rimu in na Dunaju. Bil je izjemen v vlogah Wagnerjevih oper. Izjemno priznanje mu je naklonil tudi skladatelj Richard Strauss, ko ga je označil za enega najboljših interpretov vloge barona Ochsa v svoji operi Kavalir z rožo. Leta 1963 je prejel nagradu Vladimirja Nazora za življenjsko delo. V svoji dolgoletni pevski karijeri je upodobil 125 opernih likov. Kot basist je imel Križaj močan glas s širokim glasbenim razponom, ni bil le zelo muzikalen, ampak tudi impresivna odrska pojava. Bil je tudi operni režiser, režiral je deset oper. V prostem času je slikal in se ukvarjal s filatelijo, bil je strasten lovec, ribič in planinec. V zgodovino hrvaške glazbene ustvarjalnosti se je vpisal kot operni umetnik, ki je bil pred svojim časom.

Josip Križaj (Vevče pri Ljubljani, 1887. – Zagreb, 1968.) spada među največje umjetničke ličnosti u povijesti hrvatske opere. Prvu glazbenu naobrazbu stekao je u školi Glasbene matice kod diplomanta bečkog Konzervatorija dirigenta Mateja Hubada, a prva scenska iskustva u družini velikoga dramskog umjetnika, glumca i redatelja, Ignjata Borštnika. Karijeru je počeo na daskama ljubljanske Opere u sezoni 1907/1908. 1913. godine otišao je u Zagreb, gdje je postao prvi bas operni pjevač i ostao sve do mirovine 1957. godine. Zagreb je bio njegov grad, zagrebačka Opera pak pozornica njegova života. U međuvremenu je tri sezone proveo u Osijeku, Beogradu i u Ljubljani. Gostovao je u Dresdenu, Bratislavi, Frankfurtu, Veneciji, Firenci, Rimu i u Beču. Bio je izniman u ulogama Wagnerovih opera. Posebno priznanje dobio je od skladatelja Richarda Straussa, koji je rekao da je Križaj jedan od najboljih interpretatora uloge baruna Ochsa u svojoj operi Kavalir s ružom. Godine 1963. primio je nagradu Vladimir Nazor za životno djelo. U svojoj dugogodišnjoj pjevačkoj karijeri otpjevao je 125 opernih likova. Križaj je imao veliki raspon glasa, bio je vrlo muzikalan i impresivna scenska pojava. Bio je i operni redatelj, režirao je deset opera. U slobodno vrijeme volio je slikati, bavio se filatelijom, bio je strastveni lovac, ribič i planinar. U povijest hrvatskoga glazbenog stvaralaštva upisao se kao operni umjetnik ispred svoga vremena.

POMEMBNEJŠE TELEFONSKE ŠTEVILKE

Turistično-informacijski center

Trg bana Josipa Jelačića 11, Zagreb

Telefon: 00385 1 4814 051, 00385 1 4814 052, 00385 1 4814 054

e-mail: info@infozagreb.hr

Veleposlaništvo Republike Slovenije v Zagrebu

Alagovičeva 30

Telefon: 00385 1 6311 000

Konzularni oddelek: 00385 1 6311 014 ali 00385 1 6311 015

Za nujne primere slovenskih državljanov zunaj poslovnega časa veleposlaništva: 00385 98 6462 666

Avtobusna postaja

Avenija Marina Držića 4, Zagreb

Informacije: 072 500 400

Informacije in rezervacije, klici iz tujine: 00385 1 647 1100

Železniška postaja

Trg kralja Tomislava 12, Zagreb

Informacije, klici iz tujine: 00385 1 378 2583

Letališče Franja Tuđmana

Ulica Rudolfa Fizira 21, Velika Gorica

Telefon, klici iz tujine: 00385 1 4562 170

Radio taxi Zagreb

Telefon, klici iz tujine: 00385 1 6600 671 ili 00385 1 6601 235

Klic v sili: 112

Policijska postaja Zagreb

Trg Josipa Jurja Strossmayera 3, Zagreb (v primeru kraje ali izgube dokumentov)

Telefon: 00385 1 4563 520

Pomoč na cesti – Hrvatski autoklub (HAK): 1987

VAŽNIJI TELEFONSKI BROJEVI

Turističko informativni centar

Trg bana Josipa Jelačića 11, Zagreb

Telefon: 00385 1 4814 051, 00385 1 4814 052, 00385 1 4814 054

e-mail: info@infozagreb.hr

Veleposlanstvo Republike Slovenije u Zagrebu

Alagovičeva 30

Telefon: 00385 1 6311 000

Konzularni odjel: 00385 1 6311 014 ali 00385 1 6311 015

Za hitne slučajeve slovenskih državljan izvan redovnog uredovnog vremena veleposlanstva: 00385 98 6462 666

Autobusni kolodvor

Avenija Marina Držića 4, Zagreb

Informacije: 072 500 400

Informacije i rezervacije-pozivi iz inozemstva: 00385 1 647 1100

Željeznički kolodvor

Trg kralja Tomislava 12, Zagreb

Informacije-pozivi iz inozemstva: 00385 1 378 2583

Zračna luka „Franjo Tuđman“

Ulica Rudolfa Fizira 21, Velika Gorica

Telefon-pozivi iz inozemstva: 00385 1 4562 170

Radio taxi Zagreb

Telefon-pozivi iz inozemstva: 00385 1 6600 671 ili 00385 1 6601 235

Jedinstveni europski broj za hitne službe: 112

Policijska postaja Zagreb

Trg Josipa Jurja Strossmayera 3, Zagreb (za slučaj krađe ili gubitka dokumenata)

Telefon: 00385 1 4563 520

Pomoč na cesti-HAK: 1987

Izdajatelj: **Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb**

Za izdajatelja: **Darko Šonc**

Avtor: **Elizabeta Lebar Balažič**

Dopolnila in posodobila: **Marjeta Trkman Kravar**

Fotografije: **Jože Graželj, Antun Bukovec, Nikola Grmoja**

Oblikovanje in tisk: **Intergrafika**, Bistranska 19, Zagreb.

CIP Kataložni zapis o publikaciji je dostopen v elektronskem katalogu Narodne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu s številko 001070074.

ISBN 978-953-8300-01-1

Izdavač: **Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba**

Za izdavača: **Darko Šonc**

Autor: **Elizabeta Lebar Balažič**

Dopunila i osuvremenila: **Marjeta Trkman Kravar**

Fotografije: **Jože Graželj, Antun Bukovec, Nikola Grmoja**

Priprema i tisk: **Intergrafika**, Bistranska 19, Zagreb.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001070074.

ISBN 978-953-8300-01-1